

Körtés Julia

VAS MEGYE SAJTÓTÖRTÉNETI BIBLIOGRÁFIÁJA

KRAJEVSKY GIZELLA—TAKÁCS MIKÓS

VAS MEGYEI
HIRLAPOK ÉS FOLYÓIRATOK
BIBLIOGRÁFIÁJA
1777-1963

SZOMBATHELYI ÁLLAMI KÖNYVTÁR
SZOMBATHELYI MEGYEI KÖNYVTÁR
1964

A bibliográfia összeállítóit a szűkebb hazai, a szülőföld, lakóhely szeretete ösztönözte nagy türelem és következetességet igénylő munkájuk elvégzésére. A jól sikerült kiadvány alapvetően fontos bibliográfiai kézikönyv Vas megye helytörténetének és helyismeretének kutatásához.

Előszavából megtudjuk, hogy az első magyarországi újságlevél Vas megye területén, Monyorókeréken jelent meg 1587-ben, Manlius János nyomdájában, *Neue Zeitung ausz Ungern* címen. Ez a röpiap még csak távoli előzménye a hazai hírlapirodalomnak; mégis jogos a megyében élők büszkesége, hiszen a nyomtatott betű közel 400 éves ismeretéről és megbecsüléséről tanuskodik. A bibliográfia gerince az a 322 féle hírlap és folyóirat, amely nagyjából Mária Terézia korától napjainkig jelent meg Vas megye területén. A gondos cimleírások többnyire autopszia alapján készültek, ha ez nem volt lehetséges, akkor a szakirodalomból vették át és szögletes zárójelben közölték az adatokat. Az MSz 3963-57.sz.szabvány szerint készült cimleírásokat lelőhely-adatok egészítik ki, amelyek az Országos Széchényi Könyvtár, a szombathelyi Állami Levéltár, Egyházmegyei Könyvtár, Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár és a Salaria Múzeum raktári állományára utalnak.

Nagy előnye a kiadványnak a sokoldalú mutatószerkesztés (földrajzi, időrendi, kiadók szerinti, név-, nyomdák szerinti, szakmutató és az idegennyelvű lapok mutatója). Ez a sokrétű bemutatás természetesen igénybe vesz bizonyos erőfeszítést és munkatöbbletet, de cserébe gyors áttekintést biztosít a kutatóknak.

- * KRAJEVSKY Gizella - TAKÁCS Mikdós: Vas megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1777-1963. [Közread. a] Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár, [Szombathely]. Szombathely, 1964. 111 p. 25 cm. - A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban meglévő példány raktári jelzete: 3-2319.

Tizenöt jól sikerült takszimile, francia-német-országi nyelvű összefoglaló, irodalom-, kép- és tartalomjegyzék egészíti ki a külsejében is izléses kiadványt.

***

Hangsúlyozni szeretném, hogy az említett sokoldalú mutatórendszer milyen sokféle tényanyagot tár fel. Igen rövid betekintés után a megye sajtótörténetének jellegzetes vonásai válnak ismeretessé a kiadvány lapozgatója előtt. Elsőnek a történeti sorrend néhány érdekességét említem meg. A társadalmi és politikai élet változásai, a háború és béke hatása így tükröződik a hírlapok és folyóiratok számában:

1777-1800 között	összesen	1	féle lap jelent meg;
1801-1850	"	1	" " " "
1851-1900	"	50	" " " "
1901-1918	"	76	" " " "
1919-ben	"	8	" " " "
1920-1944	"	108	" " " "
1945-1963	"	78	" " " "

***

Másik jellegzetesség a földrajzi és a nyomdák szerinti mutatóból kideríthető figyelemmel: Szombathelyen, a megye székhelyén 218 féle; Kőszegen 29; Sárospatak 21; Celldömölkön 18; Kőrmenden 17; Szentgotthárdon 12 féle lap jelent meg, de a megyén belül kisebb helységekből is megjelentek hírlapok vagy folyóiratok. A megyén kívül leginkább a fővárosban, Pápán és Szegeden jelentek meg Vas megyei lapok; külföldön pedig 3 városban: Stuttgartban, St. Gabrielben és a Bécshez közeli Mödlingben. - Mindez vonatkozik a nyomdákra is. Szombathelyen nyomtatták a lapok túlnyomó többségét, azután Kőrmend, Kőszeg, Muraszombat és Szentgotthárd következik a megyén belül, de a megye területén kívül is készültek lapok. Belsővidéken természetesen Budapesten nyomtatták a legtöbbet, vidéki városaink közül Sopronban, Sárospatak és más helységekből. Külföldi városok közül mindössze kettőben nyomtattak Vas megyei lapot, Stuttgartban és St. Gabrielben (a kettő közül egy sem jelentős, Stuttgartban az "Illustriertes Sonntagsblatt" készült 1880-1917 között; St. Gabrielben pedig a "Világpósta" c. "képes családi folyóirat a missziós művek támogatására" készült az 1930-as években).

Mit tükröznek ezek az adatok? Azt, hogy az Órség népének bizonyára határozott ellenállást kellett tanúsítania a nyugati határszéleken olyan támadóan jelentkező germán "kulturfölénnyel" szemben, ha közel kétszáz esztendő alatt - és milyen államformák keretében megélt kétszáz év ez! - sem vitték ki a szomszédos Ausztriába, vagy Németországba több lapot "elkészítés" végett.

Az erőszakosan németesítő törekvések ellenére szép számban akadtak hazánkban éppen a határterületeken kis vidéki nyomdák és mesterségüket szerető nyomdászok, akik állották a kétszázéves versenyt az iparilag kétségtelenül fejlettebb, "felülről" is elnyomást gyakoroló Bécs és Graz-környéki nyomdaiparral szemben.

További adatok is alátámasztják ezt a tanulságot: A bibliográfiában szereplő 322 féle lapból mindössze 24 idegen nyelvű. Ez a viszonylag kis mennyiség sem kizárólag német nyelven jelent meg, mert 2 vend, 2 szlovén, 3 pedig kétnyelvű (német-magyar) ezekből is, tehát mindössze 17 német nyelvű lap jelent meg kétszáz év alatt. - Ilyen hosszú történeti időszakban majdnem há-

romszáz (pontosan: 299) hirlap és folyóirat az Őrség szépen megőrzött, színes magyar anyanyelvének kultuszát szolgálta.

***

A nemzeti érzés szép bizonyítékai mellett azonban megtaláljuk a mutatókban azokat az adatokat is, melyek a nacionalizmus' vészes torzulását, a politikai törekvések megváltozását, sőt a fasizmus nyílt támogatását bizonyítják. A szakmutató és kiadók mutatójának anyaga tárja fel ezeket a jelenségeket. Meg kell azonban állapítani, hogy kifejezetten fasiszta jellegű párt vagy tömegszervezet összesen kettő akad a kiadók között, mindegyik egy-egy lapot adott ki.

***

A lapok tartalmi megoszlása a következő:

Politika	93 féle lap
Közigazgatás	6 " "
Katonai lap, tüzrendészet	3 " "
Ipar, közlekedés, kereskedelem	12 " "
Mezőgazdaság	13 " "
Adás-vétel, reklám, hirdetés	6 " "
Szövetkezetiügy	4 " "
Szociálpolitika, egészségügy	11 " "
Irodalom, művészet, tudomány	12 " "
Vegyes tartalmu társadalmi, közművelődési, szépirodalmi és közigazdasági lap	36 " "
Pedagógia, tanügy	11 " "
Népművelés	4 " "
Könyvtárügy	7 " "
Szórakoztató-, képes- és riportlap	15 " "
Műsorlap	4 " "
Sportlap	12 " "
Élclap	8 " "
Diák-, gyermek- és ifjúsági lap	18 " "
Vallási, egyházi és hitbuzgalmi lap	35 " "
Alkalmi lap	12 " "
Összesen:	322 féle lap

***

Krajevszky Gizella és Takács Mikdós lelkiismeretes kutatómunkáról és szakmai igényességről tanuskodó színvonalas bibliográfiája rendkívül hasznos kiadvány, amely bizonyára fellendíti majd - az összeállítók szándékának megfelelően - a helyismereti és helytörténeti tevékenységet Vas megyében.